

Лецишин Ю.С.,

асистент кафедри соціальних комунікацій і права, ІФТУНГ

ЛЕЦИШИН Ю. С.

***АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ
ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УКРАЇНІ***

На сьогоднішній день багато вчених праць присвячено саме безкоштовній правовій допомозі. Актуальність цього питання обумовлюється соціальними процесами, які відбуваються у суспільстві. Надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення, а також іншим особам, що її потребують, є не тільки частиною державних гарантій із забезпечення прав, свобод і законних інтересів індивідів, але й важливим елементом соціальної політики держави в цілому. Говорячи про види правової допомоги, слід виділити таке поняття, як суб'єкти правової допомоги. Слід зауважити, що підходити до визначення такого роду суб'єктів можна з двох боків: по-перше, це особи, які мають право надавати правову допомогу; по-друге, це коло осіб, які мають право на отримання правової допомоги. Види правової допомоги відштовхуються переважно від фізичної особи як такого суб'єкта правової допомоги, який має право на її отримання[1, с.2].

Останнім часом у зв'язку зі складним економічним становищем в нашій країні значна кількість громадян не може оплатити послуги захисника. Саме тому я вважаю, що питання надання безкоштовної правової допомоги залишається актуальним.

Безоплатна первинна правова допомога охоплює такі види правових послуг, як надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних), надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації. Вторинна безоплатна правова допомога включає захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання документів процесуального характеру [2, с.2].

Забезпечують здійснення представництва інтересів суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Самі правові послуги безоплатної вторинної правової допомоги надають адвокати, відібрані за результатами конкурсу. Тобто, після прийняття рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначає адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом [2, с.8]. У разі неможливості надання безоплатної вторинної правової таким адвокатом, центр укладає договір з адвокатом, включеним до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору про її надання. Повноваження адвоката як захисника при провадженні дізнання, досудового слідства і в розгляді кримінальної справи в суді, для участі у розгляді справи про адміністративне правопорушення та представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами підтверджуються відповідним дорученням центру [2, с.4].

Українська система правової допомоги передбачає широке коло осіб, які можуть отримати БВПД у кримінальному провадженні, а також у разі адміністративного затримання та арешту, тим сприяючи широкому доступу до правосуддя та забезпечуючи ефективніший захист прав людини. Особи, які мають право на БВПД, у змозі скористатися численними правовими послугами. Такий великий обсяг БВПД є вельми позитивним моментом. Той факт, що первинна правова допомога (в основному правові консультації та складання непроцесуальних документів) також є доступною і в кримінальних справах, означає, що особи можуть отримувати консультації на всіх етапах [4, с. 7].

Не менш важливою , на мою думку є доступність правової допомоги після ухвалення вироку та під час виконання покарання. Особа, свобода якої обмежена (затримана в межах кримінального провадження або провадження у справах про адміністративні правопорушення; до якої застосовано тримання під

вартою як запобіжний захід тощо), має право на отримання БВПД з моменту затримання. Законодавство не встановлює у прямій формі, що «з моменту затримання» означає до першого допиту, але це можна зрозуміти із системного тлумачення низки правових норм. Забезпечення раннього доступу до адвоката також є пріоритетом для системи БВПД в Україні [4,с.7]. Однак схоже, що, як і раніше, спостерігаються випадки, коли органи, які здійснюють затримання, не сповіщають про нього центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, і що досі використовуються різні прийоми для уникнення обов'язкового залучення адвоката. Необхідні узгоджені зусилля всіх суб'єктів кримінальної юстиції для забезпечення в Україні дієвого раннього доступу до адвоката будь-якому підозрюваному чи обвинуваченому. Встановлення, чи має особа право на отримання правової допомоги у кримінальному провадженні, є простим, коли підозрювані затримані або перебувають під вартою, але в інших ситуаціях це, здається, досить складно здійснити у двох аспектах. По-перше, це буває складним щодо тих, хто не перебуває під вартою і хто потребує правової допомоги під час кримінального провадження, і, по-друге, щодо тих, кого було затримано (взято під варту) і потім звільнено, оскільки не зовсім зрозуміло, чи надаватиметься правова допомога до остаточного вирішення справи в суді [4, с. 7].

Особи можуть оскаржувати різні рішення стосовно правової допомоги, а також дії чи бездіяльність посадових осіб та працівників, які порушують порядок та строки розгляду запитів про надання правової допомоги. Однак у Законі України «Про безоплатну правову допомогу», ухваленому 2 червня 2011 р., відсутні положення про конкретні строки та порядок оскарження рішень щодо надання правової допомоги.

Система правової допомоги зробила важливі кроки у підвищенні обізнаності про право на правову допомогу. Інформацію про правову допомогу розміщено на веб-сайті КЦПД і веб-сайтах ЦБВПД [4, с.7]. Однак цього не достатньо. Потрібна стратегія для підвищення обізнаності серед громадськості.

Особливо важливим є співробітництво з іншими зацікавленими сторонами, насамперед поліцією, органами прокуратури і судами.

У Європі дедалі більшу увагу приділяють забезпеченню належної якості правової допомоги. В Україні для цього наявна відповідна нормативна база. Проте необхідно посилити механізми контролю якості, зокрема, шляхом розширення норм, які закріплюють стандарти якості правової допомоги, частішого проведення спостережень за роботою адвокатів у суді та опитувань клієнтів, запровадження механізмів незалежної фахової оцінки роботи адвокатів (peer review).

Список використаних джерел

1. В.С.Лучко. Поняття та види правової допомоги. // Актуальні проблеми держави і права. – 2009 - с. 419.
2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
3. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки : Закон України від 4 липня 2012 р. № 435-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-2012-%D1%80>.
4. Оцінювання системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні у світлі стандартів і передового досвіду Ради Європи. –Рада Європи ,вересень 2016.
5. Про реформування територіальних органів Міністерства юстиції та розвиток системи надання безоплатної правової допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/99-2016-%D0%BF>.
6. Типове Положення про бюро правової допомоги : наказ Координаційного центру з надання правової допомоги від 31 березня 2016 р. №

26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legaid-jobs.in.ua/wp-content/uploads/2016/04/CCLAP_Order_26_2016.pdf.